

dedinac

Zorilo. Je si li video pticu kako spava sa kljunom okrenutim južnom nebu. Ipak žut cvet sijao je u noći i kao kandilo palila je bleđa Margarita osmehe tvom snu. Pariska noć sa snalim amrelika kao razrogačene oči devojčice. Ni ovet ni devojčica. Plamički što se otkinuo iz mojih grud i preselio u nebo.

Drveni čun plovi krajičkom tvog srca. Bakarne strele odnose delić po delić narandžine kore i nebo kao starac vraća se svojoj pećini. Velika rana na srcu, hej, otkinuta lampa sa jedra.

Šta ima u sobi. Šta ima u sobi koju si zaključao kao što je zora zlatnim ključem zaključala nebo. Košava silazi u tvoje ulice i tvoj san. Ona otvara jedno pa drugo oko i dve zadimljene lampe na stolu sanjivo protežu svoje senke. Privedenja. Svet koji odnosi svoje lice i okači ga na zid. Kako da se naslutim onda u ovoj noći kada čak ni svoje sopstvene otkucanje sna ne prepoznajem. Noćilo. Noćilo. Dok jažno spavao si zvezde su poharale tvoje srce.

Zapalio sam masline. Majko, od tvoga srca napravio sam majušno kandilo. Kako je tvoj osmeh obojen zlatnim diškom. Zatvori moju ranu izkucenu iverjem, majko.

O, privedenja u kojima spavao je Noćilo tako sa glavom u slobodi i zaboravljajući svo-

boravio sam dan kao otkriveno more daleko i evo pevam. Krov zamišljen negde u sobi zajedno samnom baca srebrne kamčičke u kiše.

Druzi. Glad kao komad zinule svetlosti stoji na mom prozoru. Rukom odnosim svet iz oka u srce i istom tom rukom zatvaram kavez privedenja. Odlazim. Odlazim.

Zora kao žuta lojanica ispod majčinog srca. Majko otkuda noću dolaziš i naborane ruke zgrevas na moje čelu.

Podigni krišku vetra i strepi. Varnice natovarene malim ratovima. Šta to u meni sneva. Je si li video kako je mala ptica zablala bakarni prozor slobode. Okrovana vizija. Okrovana vizija.

Oblačim svoju iznošenu senku i odlazim u kiše.

vladimir stojčin

Dok sam tražio na moje rame toplo da se navali jedan trenutak i dok protiče ova kiša od koje oči ne mogu da otvorim, zastala je u oku (kad bi neprolazna bila) vizija plavog neba nad stranom Sleskom, u Saganu, zastao je mali mir i malo mirnih jauka u prostoru nespokojnih čutanja (svi od grča, od zakopanih uzglavlja, zapretanih pod sivim lišajem barake). Iz skupih i rećkih Dedinčevih sazvežđa od

Traje (sad tek obnovom) prigušena a čudno jednosmerna stvarnost koju još ponajviše željom za dalekim rukopisom stvar i zavičaju oplemenjuje jedno (i najdraže) oko ružičasto od namera i snažne vidovitosti. Traje jedan geometrički, zločinački ambijent uspostavljen, nažalost, za ljude, izvitoperen u svojoj otuđenosti od poretku života koji beše nezivot. Neprerušeno traje jedno praskozorje (da li jutro? iza podneva? suton?) studeno i bez magli prisnosti, službeno i žurno u radanju iz samog sebe, traje jedno reško i dosledno jutro kojim radnici, robovi i veteri po ležajima, barakama, limenom, zvonicom posudu i zaleđenom pejažu konologora zaglušuju bledi šum postojanja i prolaznosti kao što su jednom začitali blistavu suncevu koronu. Traje dan koji bi to mogao da bude jer običan kamen, okrugao belutak čeka na svakoj stazi. I ukras reka. Traje probno buđenje jednog stanista koje bi zbeg i ferijalno naselje moglo da bude da nije brojeva, straže, gladnih večeri, prostora, vikova okovanih žicom, roškovima, prozivkama, isplaniranim umiranjima i isplaniranim životarenjima, obamrlom javom i razgovetnim prezirnom iznemoglih. Buđenje koje ne treba zaboraviti i pod krovom koji ljudi nisu smeli da pogledaju.

Iznad njega, međutim, kao otokrovenje, kao tek otkriveni prozor u nadolazeće, jedno vlažjevesko, osunčano ksanje veod liko ni koliko pesnica stegnuta u pobuni, ni koliko prva, još nerascvetana bulka na ledini. Iznad natmurenog i izmučenog sveta, iznad nevidljive pučine jedva čujne, a uoči burnog i

Aleksandar Blok (1880—1921)

★

Ti si u polja otišla bez povratka
Neka je sveto ime Tvoje!
Ponovo crvena kopija zalaska
Uperila su u mene oštrice svoje.

Tek Tvojoj zlatnoj svirali
U crmom danu usta ću prineti.
Ako su svi moleći zvuci odzvonili,
Ugnjeten, u polju ću usnuti.

U zlatnoj porfiri Ti ćeš proći u letu —
Oči nećeš na me ni dignuti.
Daj da uzdahnem u tom snenom svetu,
Da ljubim odvojeni put.

O, uništi dušu i njene bore!
Sa svjatim upokoj mene,
Ti, koja držiš i kopno i more
Nepomično tankom Rukom žene.

Preveo Slavko Simić

vrelog uzrasta koji očekuju gladne užagene oči zarobljenika, žudnja (crvena crvena u ponosu) za svim svetlima, svim noćnim, žudnja za nezastavljivom svetom koju niko pokrenuti neće, već koja nastaje od krvi, od belih riba u devojčakoj kosi, od ala iz dečjih bajki, od plamen golubova, od svog nastanka, od ruku posle buđenja još netaknutih, od zaplavljene kose one koja u dalekom kraju mesecima i godi-

nama dan ne vida i od položajno klusja. Žudnja se prepilice, obnavlja i vertuje svom Jugu i svojoj basmi. Kao zastava već nikad smirene prokone moći...
Zapiseo sam ovu reč, zapisao i kao vernički poziv moru mog uzrasta i ovoj vodi različenoj i noćnoj, zapisao i sa vajkanjem u sebi: zašto, najzad, ja a ne jedan od tih mladića koje sam, u ove dane, često sretao? Zašto?

draško redop

JEDAN ČOVEK NA PROZORU

Iznosio sam, izmorio sam ova ramena kišna, meke mišice, članke što škripe, šake što su toliko puta u zdravljenju s mržnjom ujedale ta tela od samih ruku, te tuđe sunder-ruke, mokre, masne, ruke neke zgrčene što ne znaju da daju, što mile, što u rukovanju izmile, što bogorade, što bogu rade, namirisane, što izglednele preklinju do zemlje i mole, te ruke-drolje.

Iznurio sam — kako je ono bilo! — te mišice koje vise, i laktove, i zglavke, i članke, i šake, opake šake što su zubina sekte ruke-krstove i ruke-korarde.

Ruke iznemogle, ruke stisnute u džepu da se ne bi zdravile...

Ruke, velike ruke koje su se zdravile!

Dao sam ruke drugovima u rukovanju.

Izgubio sam ruke po njenom telu u milovanju.

Više ih nemam.

Ja sam ih dao u davanju, ja sam ih odmahao u mahanju

O, kru je iz njih u rukovanju u šake drugova istekla

O, ja ih još samo imam u mržnji

i — gnusno! — u spavanju.

Iznosio sam ruke što su toliko jele, jele, pile i pekile

Što su zvučale

i poste dugog rukovanja što su kratko disale

Ruke, ruke na hiebu, na trbuhu, žurne, jake, ruke na sis i opaljene

ruke ogromnih razmera!

O, ruke što su se u bunu preiput obnažile

Ruke Majakovskog koje su, mesto kičicom i paletom, ulicama i trgovima pisale

Ruke!

Milan Dedinac

je ruke. Otkučeni talasi. Čeznje to behu kao jeseni već iznemogle i slomljenih krma.

Je si li čuo glas juga kao otisci ljubavi po malim krčmama. Košava sad otvara prozor na zidu i gle starica prosićki u lampi malo obične tuge. Da li da je zamoliti za komad srca koje će i onako jednom da se pretvori u led.

Dan je granuo i vratilo se sunčano jato iz snova. Slušaj kako je narušena sloboda ovih svetiljki. Kucam u dveri, nikada prave, nikada prave. Za-

zvezda, noći, beline, trava i lepeta krila, iz podneblja koja bi sva da se jedaju nejadom i da se zaklinju pokretima iskonskim, dečakim nailazi jedna od najboljih melodija (zna li neko u meni zašto upravo ona?), jedna od durdevskih svejedno da li od stihova, da li od ptica, da li od vode izvorske, da li od vetra. Iz stravične jave bodljikavih žica i iz dnevnika koji bi i moj i tvoj mogao da bude. Sve, eto, iz vremena od koga se i nije moglo pobediti, sve odande i sve bez zavičaja.

milan dedinac

od nemila do nedraga

(iz predgovora)

U vremenu čiju je zloklutno-turobnu atmosferu svakoga dana razdirala izbezumljena i besomučna dreka jednog naduvenog, megalomanskog strasiša koje je, giganjskom armadom zaslepljenih kondotijera, već postrojenih u bojne redove, i basnoslovnim arsenalom svih vasti oružja, pretilo uništenjem čitavim narodima i zaricalo se da će istrebiti sa lica zemlje sve ono što ne bude hieło pred njim da se pospe pepelom, da se prikloni njegovoj moći, da se pokori njegovom carstvu mraka, sve one koji bi se još usudivali da pretenduju na očuvanje integriteta slobode svoje misli; u jednom takvom izopačenom, podivljalom vremenu i u jednoj zemlji, zemlji jugoslovenskoj, žalosno razvaljenoj, duhovno podlačenj, materijalno upropašenoj — gde je svakome ko je iole oštroumniji rasudivao moralo biti jasno da se svuda oko njega, oko njegove domovine, grozničavo i užurbano vrše poslednje pripreme za ratno klanje kakvo čovečanstvo, u svojoj ne mnogo vedroj povesti, nije dotad doživelo — ko, ko u jednom takvom vremenu i u takvoj jednoj zemlji nije bio prisiljen da se ozbiljno suoči sa likom svoje svesti, da izvrši reviziju mnogih svojih shvatanja, da prover i — ko zna po koji put — sve svoje mogućnosti za dane koji ga očekuju. Koga ti dramatični dani, na početku tragične panorame koja je svakoga časa morala da počne i koja je u Španiji već bila počela, koga u tome sutonu krvlju obojadisane noći, koga ti događaji nisu zatekli u velikome obratumu, pre svega sa sa-

mirn sobom? Zatekli su svakog, i čoveka za plugom, i onog što se i u tim danima još našao s perom u ruci.

Pa i pesnik onaj na bezdušnoj stihiji košave iz poeme

Jedan čovek na prozoru

zoru, bičevan svim olujama sveta i svoje zvezde, razapet podmetalnim nezajajljivim suncem — čiji su zrakovii padali na njega i „na suhude litije i ripide, na lažljive zborove i kulukom i knutom šibanje provincijske povorke“, koje su se stalno, u te dane vukle, grlate a posramljene, svim ulicama grada — pa i pesnik taj na prozoru koji je disao tudim dahom, dahom drugih ljudi a svojim hranio i lišće i travu, i davao, dao svoje ruke „drugovima u rukovanju“ i gubio ih, izgubio „po njenom telu u milovanju“, i on je ustvari, hvatao sebe i uhvatio se u toj pesmi i na tom prozoru u jednom (Nastavak na 15 str.)

Andre Malro

FRAGMENTI

Umeinost nije pokoravanje, ona je osvajanje, pobjeda.

Osvajanje čega?

Osećanja i načina da se ona izraze.

Pobjeda nad čim?

Nad nesvesnim, skoro uvek; nad logikom, vrlo često.

Marksizam, to je svest o socijalnom; kultura, to je svest o psihološkom.

Buržoaziji koja je govorila: individua, socijalizam će odgovoriti: čovek. I kulturna lozinka koju će socijalizam protivstaviti parolama najvećih individualističkih razdoblja, lozinka koja kod Marksa vezuje prve stranice Nemačke ideologije sa poslednjim konceptima Kapitala, to je: „Više svesti.“

★

Marksizam nije doktrina, on je volja, on je za proletarijat i za njegove pripadnike — za vas (on govori studentima, profesor je) — volja da sebe upoznate, da sebe osećate kao takve, da pobedite kao takvi. Vi ne treba da budete marksisti da biste imali pravu, nego da pobedite a da se ne izdate.

★

Sve ono zbog čega ljudi pristaju da ginu ne vodeći računa o svojim interesima, teži više ili manje nejasno da opravda taj položaj (položaj čoveka), zasmivajući ga na dostojanstvu: rob na hrišćanstvu; građanin na naciji, radnik na komunizmu.